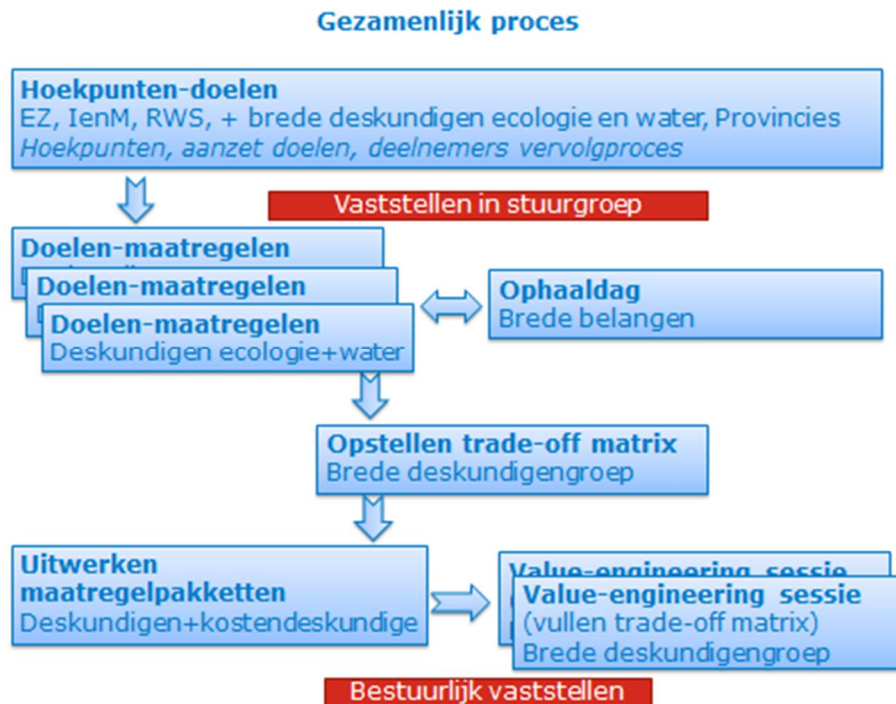

Uitwerking doel voor het IJsselmeergebied Pré-verkenning natuuropgave

Inleiding

U heeft in de vorige stuurgroep het plan van aanpak voor het komend jaar goedgekeurd. Het onderstaand schema geeft het proces beknopt weer. Conform deze aanpak hebben provincies en rijk de hoekpunten en doelen voorbereid ter accordering in uw stuurgroep.

Het is noodzakelijk om, voorafgaand aan het nadenken over de ontwikkeling van water en natuur in het IJsselmeer, de discussieruimte af te bakenen. We spreken over hoekpunten, niet als extremen van de toekomstige ontwikkelingen, maar punten die aangeven over welke zaken duidelijke (formele) besluiten zijn genomen en die we daarom niet opnieuw ter discussie stellen. Algemene beginselen van behoorlijk bestuur zoals het respecteren van wet- en regelgeving, ieders mandaat en bevoegdheden of het streven naar een zorgvuldig proces zijn niet als een hoekpunt geformuleerd omdat deze algemene beginselen altijd gelden. Met het vastleggen van de "hoekpunten" kunnen we voorkomen dat er veel tijd wordt besteed aan discussies die achteraf nutteloos blijken te zijn.

De basis voor deze notitie is gelegd in een werkbijeenkomst met deskundigen van rijkspartijen en provincies. In die bijeenkomst bleek het niet altijd eenvoudig te zijn om hoekpunten te onderscheiden van uitgangspunten, doelen en beoordelingscriteria. In deze notitie is een driedeling gekozen van doelen, uitgangspunten en hoekpunten. Daarbij is discussie mogelijk over de indeling, maar belangrijker dan de indeling zijn de inhoudelijke punten zelf.

De Stuurgroep Gebiedsagenda IJsselmeergebied wordt gevraagd de doelen, uitgangspunten en hoekpunten in deze notitie te bevestigen. Het afleiden en bevestigen van de hoekpunten is niet zozeer een formeel-juridische oefening als wel het expliciet recht doen aan de brede processen die de afgelopen jaren hebben plaatsgevonden. Het beleid voor water en natuur in het IJsselmeergebied is immers veelal gebaseerd op intensieve gebiedsprocessen. Denk hierbij aan het Deltaprogramma, de RRAAM-plannen voor het Markermeer, de Natura2000-beheerplannen en de Integrale Verkenning Veluwe Randmeren.

Deze notitie biedt een kader voor de gesprekken over maatregelen om de doelen voor water en natuur te realiseren.

Formulering doelstelling

Een veerkrachtig en daardoor robuust eco-hydrologisch systeem met karakteristieke natuurwaarden in een veelzijdig, productief en aantrekkelijk IJsselmeergebied.

Context

De discussie over het doel voor het natuurlijk systeem van het IJsselmeergebied (systeemlaag) moet gezien worden binnen de bredere context van de betekenis van het IJsselmeergebied voor de Nederlandse economie (en in het bijzonder de metropoolregio Amsterdam). De waarden en kwaliteiten van het IJsselmeergebied – het behoud dan wel de versterking van die waarden en kwaliteiten - dienen daarbij als drager voor ruimtelijke ontwikkelingen.

Hoekpunten

Het verschil tussen een uitgangspunt en een hoekpunt is subtiel maar het verschil is dat een uitgangspunt het startpunt is van de zoektocht naar maatregelen en kan leiden tot verschillende oplossingen of maatregelpakketten, terwijl een hoekpunt een vaststaand hard gegeven is.

1. Uit oogpunt van veiligheid blijft de Afsluitdijk een grotendeels gesloten dijk.
De Afsluitdijk als dijk is nodig voor de realisatie van het gekozen peilbeheer en voor het in stand houden van het IJsselmeer als strategische zoetwatervoorraad. Er valt wel te spreken over het uitbreiden van al gerealiseerde en geplande vispassagemogelijkheden of het realiseren van een afgebakende brakwaterzone, als daarbij geen toename van de zoutbelasting van het IJsselmeer optreedt.
2. De dijken in het IJsselmeergebied moeten voldoen aan de veiligheidsnormen.
Alle dijken moeten voldoen aan de in 2017 wettelijk vastgelegde nieuwe normering. Vaak kunnen benodigde versterkingen echter wel worden uitgevoerd met maatregelen die ook de natuur ten goede kunnen komen.
3. Er komt geen permanent open verbinding door de Houtribdijk.
Een gesloten of in ieder geval afsluitbare Houtribdijk is nodig om in IJsselmeer en Markermeer een eigen peilbeheer te voeren. Nu is het streefpeil in beide meren gelijk, het Nationaal Waterplan houdt nadrukkelijk de mogelijkheid open dat er in de toekomst verschillen ontstaan (ontkoppelingsbesluit). Bij de uitwerking van het peilbesluit wordt ook nu al overwogen kleine verschillen in het peilbeheer tussen beide meren aan te brengen. Ook bij gelijk peilbeheer in een gecombineerd IJsselmeer en Markermeer kunnen er onder invloed van wind problemen ontstaan: lokaal zeer lage waterstanden of extra dijkbelasting (bij brede opening) en zeer hoge stroomsnelheden (bij een smalle opening). Extra vispassages of afsluitbare openingen kunnen wel als maatregel worden overwogen.
4. Er komt geen verdere grootschalige compartimentering van de meren.
Het IJsselmeergebied is verdeeld in drie compartimenten. Er wordt vanuit het oogpunt van water of natuur geen grootschalige nieuwe compartimenten gecreëerd. Kleine compartimenten, als bijvoorbeeld ondiepe zones achter vooroeverdammen blijven mogelijk.
5. Er komen geen nieuwe grootschalige inpolderingen
Met het definitieve besluit om geen Markerwaard aan te leggen is een eind gekomen aan de inpolderingen in het IJsselmeergebied. Waar “nieuw land” ten behoeve van natuur wenselijk is zal dat gebeuren in de vorm van platen en eilanden, die nadrukkelijke interactie met het water hebben. Kleinschalige inpolderingen bijvoorbeeld om wonen in het water nabij de bestaande kernen mogelijk te maken behoren wel tot de mogelijkheden.
6. De afvoerverdeling van de rivieren wordt niet ter discussie gesteld.
In het Nationaal Waterplan is vastgelegd dat in ieder geval tot 2050 de huidige afvoerverdeling over de Rijntakken gehandhaafd blijft. 2050 is het zichtjaar voor de gebiedsagenda IJsselmeergebied en de pré-verkenning voor de grote wateren.
7. We houden vast aan de keuzes voor flexibel peilbeheer zoals die zijn vastgelegd in het Nationaal Waterplan.
Het peilbeheer volgt de keuzes van het Deltaprogramma inclusief de keuzes voor pompen. Voor het gemiddeld winterpeil betekent dit dat het gelijk blijft tot 2050. Tot 2100 wordt vervolgens voor (alleen!) het IJsselmeer de mogelijkheid open gelaten 30

cm te stijgen. Voor het zomerpeil wordt in IJsselmeer en Markermeer een eerste stap gemaakt in flexibilisering daarvan. Een vervolgstap is slechts aan de orde als de zoetwaterbehoefte daarom vraagt. Mocht het IJsselmeerpeil na 2050 stijgen, dan biedt dat nieuwe mogelijkheden voor een natuurlijker peilbeheer daar.

8. Er wordt voldaan aan de Europese verplichtingen inzake de Kaderrichtlijn Water en de Vogel- en Habitatrichtlijn. De bovengrenzen voor nutriëntengehalten in de meren van het IJsselmeergebied uit de KRW blijven leidend evenals een gezonde productiviteit van het systeem.

De normen en doelen zijn door deskundigen bewust gekozen voor het IJsselmeergebied. Er is sprake van afnemende productiviteit, maar die kan niet alleen worden toegeschreven aan de lagere aanvoer van nutriënten. Voor zover hogere productiviteit gewenst is blijft de mogelijkheid bestaan om door benutting van voedselrijke afvoer uit de regio (al dan niet lokaal) de nutriëntenorm "op te vullen". Verder kunnen maatregelen worden onderzocht om de interne dynamiek en/of de balans van N en P te beïnvloeden. Naast het sturen op nutriënten kunnen meer diversiteit in het gebied en het creëren of versterken van verbindingen met omliggende gebieden bijdragen aan een grotere draagkracht voor doelsoorten/instandhoudingsdoelen. Alleen waar de doelen niet haalbaar zijn door oorzaken van buiten het gebied (bijvoorbeeld klimaatverandering, de komst van invasieve exoten of populatieontwikkeling van soorten op internationale schaal) kan hiervoor een uitzondering worden gemaakt.

9. De normen voor de waterbodembodemkwaliteit staan niet ter discussie.
Er zullen vanuit de natuuroptiek geen saneringsmaatregelen worden voorgesteld, tenzij uit locatiespecifiek onderzoek onomstotelijk is aangetoond dat het staand beleid significante beperkingen oplevert voor de natuur op die plek.

Uitgangspunten

1. Maatregelen zijn gericht op het versterken van het eigen karakter van het IJsselmeergebied als multifunctioneel zoetwatergebied en het vergroten van de aantrekkelijkheid van het gebied.
Historische of geografische referenties kunnen als inspiratiebron dienen, maar zullen geen blauwdruk vormen voor het toekomstbeeld. Het is immers niet de bedoeling om terug te gaan in de tijd.
2. Maatregelen voor water en natuur houden maximaal rekening met de bestaande waarden en hebben respect voor de karakteristieke kwaliteiten van het IJsselmeergebied.
Het gaat om o.m. natuurwaarden, cultuurhistorische waarden en landschappelijke waarden. Daarnaast gaat het om de gebruikswaarde, waarbij te denken valt aan functies als drinkwaterwinning, recreatie en transport. Niet altijd zullen negatieve effecten op bestaande waarden volledig te voorkomen zijn. Bij de beoordeling van de maatregelen zullen alle effecten in beeld worden gebracht en zal een zorgvuldige afweging plaatsvinden waarbij de mogelijkheid van compensatie en mitigatie onderdeel is van de afweging.
3. Er zal maximaal gebruik worden gemaakt van bestaande visies die geen formeel beleid zijn en van de aanwezige kennis over het gebied.
De visies worden getoetst of zij passen binnen het speelveld.
4. Er wordt niet gestreefd naar een gedetailleerd vastgelegd eindbeeld.
Er zijn allerlei autonome ontwikkelingen die maken dat de natuur in het IJsselmeergebied (en in mindere mate ook het water) aan veranderingen onderhevig zijn. Denk bijvoorbeeld aan natuurlijke successie, klimaatverandering, de komst van exoten en veranderingen in gebruik. Het gebied heeft ons de afgelopen decennia steeds opnieuw voor verrassingen gesteld en zal dat de komende decennia blijven doen.
5. Lopende projecten in uitvoeringsfase worden niet ter discussie gesteld.
Dit uitgangspunt sluit niet uit dat lopende discussies beïnvloed kunnen worden voor projecten die nog niet in uitvoering zijn.
6. In de verkenning van maatregelen wordt het studiegebied functioneel begrenst, en niet begrenst door de oevers of dijken.

Dit betekent dat ook binnendijkse maatregelen in beeld kunnen komen, of maatregelen in de Waddenzee. Relaties tussen wateren en de overgang tussen water en land zijn immers belangrijk voor het functioneren van het gebied als geheel..

7. Maatregelen hoeven niet te passen binnen de bestaande beheerpraktijk en waterakkoorden en hoeven niet aan te sluiten bij politieke gewoonten of stellingnames die niet formeel als beleid zijn vastgelegd.

Bij overeenstemming over het nut van maatregelen kunnen waterakkoorden worden aangepast. Bovendien gaat het om maatregelen die in de periode vanaf 2028 worden gerealiseerd: het is onduidelijk en onzeker hoe de politieke stellingname er dan uit zal zien.